

BIC-methode

werken met
doelen
omdenken

Een uitgebreide versie met
praktijkvoorbeelden en achtergrond
is, evenals de hier gebruikte
formulieren, te downloaden van:
www.academievoorervarendleren.nl

Maart 2018, versie 1.06
Academie voor
Ervarend Leren

BEVORDEREN INITIATIEF CLIËNT

Scenario 's Ontwerpen

Handleiding

Albert de Vries

BIC methode (Bevorderen Initiatief Cliënt)

Deze methode wordt gebruikt bij het aflezen van wat er door de cliënt aan initiatief getoond wordt in zijn handelingen, in plaats van dat gevraagd wordt wat hij wil. Er wordt in de methode vanuit gegaan dat de cliënt met elk gedrag, hoe storend of onbegrepen ook, een initiatief toont. Uitdaging voor de zorgverlener is om de aan dat initiatief ten grondslag liggende handelingsimpuls te zien en daarbij aan te sluiten. Aansluiten is het werkzame principe dat het initiatief van de cliënt bevordert.

Een handelingsimpuls gaat over *hoe* iemand handelt, hoe iemand loopt, eet, spreekt, acties onderneemt of gedachten formuleert. Ieder mens heeft een eigen, hoogstpersoonlijke handelingsimpuls. Als baby, puber, volwassene of bejaarde verschijnt diezelfde handelingsimpuls steeds weer; telkens in een andere gedaante, namelijk in verbinding met het *wat*, dat wat op dat moment en op die plaats aan de orde is. Een handelingsimpuls wordt benoemd met twee werkwoorden. Deze werkwoorden zijn tegelijk actief en niet na elkaar. Deze impuls kan verbeeld worden met een voor die werkwoorden sprekend beroepsbeeld.

Om de handelingsimpuls te ontdekken en te benoemen leef je je in in de ander en benoem je wat je dan waarneemt. Het volgende formulier helpt daarbij en kan in ongeveer 10-15 minuten ingevuld worden. Spring van stap naar stap en laat je verrassen. Probeer niet alles te begrijpen. Denk bij stap 3 t/m 5 niet aan de cliënt.

Inzet is dat je het storende of onbegrepen gedrag, als zinnig, gaat versterken en het niet langer wil stoppen of wil laten verdwijnen.

Stap 1: De actie is concreet te beschrijven met hoe de cliënt op één moment handelt. Dus niet een stemming, emotie of opvatting. Een concrete beschrijving van wat je voor je kunt zien en/of een beschrijving van wat iemand zegt.

Stap 2: Leef je in. Dat is iets anders dan je invoelen. Je bent op zoek naar wat die ander eigenlijk aan het doen is. Wanneer je meebeweegt met de cliënt, dat wil zeggen innerlijk meedoet, je inleeft in zijn handeling, en dan neem je van binnenuit de positieve inzet van de handeling waar.

BIC: 'Ontwerpend Verkennen' van de Handelingsimpuls			
Cliënt:	<input type="text"/>	Opsteller:	<input type="text"/>
Datum:	<input type="text"/>		
1. Beschrijf wat je de cliënt in een onbegrepen situatie, of een situatie met storend gedrag, ziet doen.			
<input type="text"/>			
2. Leef je in in die onbegrepen of storende actie, beweeg innerlijk mee met de actie, kruip in de huid van die ander. Beschrijf wat je de cliënt dan ziet doen in die situatie.			
<input type="text"/>			
3. Veronderstel de onbegrepen of storende actie als zinnig, als vaardig . In welk beroep is dat onbegrepen, dat storende een kwaliteit? In welke situatie is die activiteit zinnig? Beschrijf hoe die vakman/vrouw zijn werk doet.			
<input type="text"/>			
4. Onderstreep nu in deze beschrijving twee kernwerkwoorden. Schrijf deze hieronder op. Plaats achter het 1 ^{ste} werkwoord een 'd' en laat het 2 ^{de} werkwoord in de actieve vorm. Met deze 2 woorden heb je de handelingsimpuls van de cliënt benoemd.			
<input type="text"/>			
5. Zoek je eigen ervaring met deze handelingsimpuls op. 'Waar en wanneer deed je zelf laatst iets op die manier?' Beschrijf die handeling.			
<input type="text"/>			
6. Ga verder met het Scenario Onderzoek			

Stap 3. Voorbereid door stap 2 kun je deze sprong in stap 3 maken. Denk niet aan de cliënt, het is geen beroepskeuzetest. Je ziet dan als vanzelf iemand ergens, in zijn beroep, aan het werk. Beschrijf wat jij die persoon ziet doen.

Stap 4. Als er niet direct werkwoorden komen, maar bijvoorbeeld eigenschappen, verander die dan in werkwoorden. Blijf zo dicht mogelijk bij de woorden die opkomen. Laat je verrassen. Je hoeft het niet te snappen. De handelingsimpuls is een werkhypothese, die je in het gebruik toetst. Het is

handig wanneer het positief gelabelde werkwoorden zijn.

Stap 5. Het is één van de technieken van 'ervarend leren' om thema's niet uit te denken, maar het thema in de eigen ervaring op te zoeken, te kijken wat je daar doet. Ook al is het niet jouw eigen handelingsimpuls, de handelingsimpuls van de cliënt blijkt nu toch herkenbaar en daarmee vrij normaal te zijn.

Wanneer je de handelingsimpuls van een cliënt op 2 plekken verwoordt, bijvoorbeeld in het wonen en op de dagbesteding, dan zullen daar andere woorden gebruikt worden. Dat kan niet anders. De manier om aan te sluiten zal verrassend verwant zijn. Onderzoek dat.

Scenario Onderzoek

Ieder mens wil vaardiger worden in zijn handelingsimpuls, zijn wilsrichting, in het *hoe*. Dat kan alleen wanneer je dat *hoe* met een *wat* verbindt. En dan heb je een doel, concreet en smart als situatie beschreven.

Om als begeleider vaardiger te worden in het aansluiten bij een handelingsimpuls kan je zulke situaties ‘voordenken’, bijvoorbeeld hoe je samen met iemand met een bepaalde handelingsimpuls boodschappen doet of hoe je samen de tafel dekt.

Bij het werken aan doelen zijn de volgende aandachtspunten van belang:

- Doelen worden positief en handeling georiënteerd geformuleerd.
- Werken aan een doel gebeurt altijd in interactie tussen begeleider en cliënt. Met als consequentie dat je van een cliënt alleen ander gedrag kunt verwachten wanneer je als begeleider ook anders doet.
- Werken aan een doel gebeurt altijd in een concrete context, situatie.
- Werken aan een doel in een concrete situatie is meestal éénmalig.

De witte vakken in het formulier worden stap voor stap ingevuld. Wanneer je geoeffend bent kun je dit formulier alleen invullen. In het begin is het handig om dit met 1 of 2 collega's samen te doen. Dat kan door tijdens een teamvergadering in kleine groepjes te werken.

Jij kunt na 2-4 weken aan je collega's melden welke ontdekkingen je hebt gedaan. Dat kan je collega's dan weer inspireren hun eigen weg te gaan en aan te sluiten bij de cliënt in de situaties die zij tegenkomen.

Het is geen probleem wanneer één of meerdere items niet ingevuld zijn. In het doen kan dat alsnog verschijnen. Het werken met het formulier is een leerproces.

Schrijf binnen 2-4 weken de evaluatie van het werken met dit formulier. In die tijd blijkt of hetgeen voorgedacht is werkt.

In ongeveer 15 minuten kun je dit formulier invullen. Lukt het niet om de stappen in die tijd te maken vraag dan hulp aan leidinggevende of ander ervaren persoon. Het formulier wordt niet lineair van boven naar beneden, of van link naar rechts ingevuld, maar heen en weer springend.

BIC: Scenario Onderzoek, deel I: Voordenken			
Stap	Cliënt:	Opsteller:	Datum:
1	Handelingsimpuls cliënt (hoe)	'... ...', zoals in het beroep ...	
6	Welke begeleider(s) en waar (setting)		
6	Wanneer: hoe vaak (max 3x), hoe lang		
	Goal Attainment Level	Actie begeleider	Actie cliënt
5	Achteruitgang		-1
2	Uitgangssituatie		0
5	Minder dan doel		+1
3	Doel: wat en hoe		+2
5	Meer dan doel		+3
4	Veel meer dan doel		+4

Stap 1. De handelingsimpuls: Zie resultaat werkblad BIC: 'ontwerpend verkennen' van de handelingsimpuls, stap 4.

Stap 2. De uitgangssituatie: Beschrijf hoe je die concreet tegen komt. Is hetzelfde als 'ontwerpend verkennen', stap 1.

Stap 3. Het doel: Zoek nu een nieuwe concrete situatie, waarin de handelingsimpuls tot haar recht kan komen, versterkt kan worden. Dit hoeft niet dezelfde situatie te zijn als de uitgangssituatie. Zeker als die erg problematisch is kies dan iets wat eerder realiseerbaar is.

Let erop dat je niet je eigen doel hier beschrijft.

Stap 4. Veel meer dan doel: Cliënt neemt anderen mee in zijn manier van doen en jij ondersteunt daarbij.

Naarmate iemand vaardiger wordt in zijn handelingsimpuls, neemt de reikwijdte van zijn handelen toe. In de kleinste cirkel is het handelen gericht op de eigen behoeftebevrediging. De drive achter elke handelingsimpuls is echter om vanuit die impuls een maatschappelijk zinvolle bijdrage te leveren. Dat kan door je handelingsimpuls ten dienste van anderen in te zetten. Het kan ook verschijnen door anderen mee te nemen in de

kwaliteit van jouw handelingsimpuls.

Stap 5. Achteruitgang / Minder dan doel / Meer dan doel: In het heen en weer praten over ‘uitgangssituatie’, ‘doel’ en ‘veel meer dan doel’ worden vaak al de andere niveaus vertelt. Wanneer je direct opschrijft wat je zegt kan het zijn dat je de inhoud van een vakje dan moet opschuiven naar een ander vakje.

Stap 6. Wie en waar / Wanneer: Beperk het werken met het doel tot maximaal 3x in 4 weken. Wanneer het in die tijd niet werkt, zal het daarna ook niet gaan werken en zal je dus iets moeten veranderen.

Kijk of je als begeleider alleen met je cliënt aan het doel werkt of dat je ook nog 1 of enkele andere collega's erbij betreft.

Na 2-4 weken worden de nieuwe ervaringen beschreven met situatieschetsen. Schetsen die hooguit 1-5 minuten aan handelingen beslaan, waarin verschijnt wat jij en de cliënt deden.

Per ervaring wordt gekeken bij welk niveau uit het voordenk-deel van het scenario onderzoek die hoort. Daarmee wordt de score bepaald.

Het gemiddelde van de score wordt berekend.

BIC: Scenario Onderzoek, deel II: Reflectie			
Cliënt:		Opsteller:	Datum:
Datum	Actie begeleider	Actie cliënt	Score
Gemiddeld			

Wat je van het scenario onderzoek leert kun je op vele andere plekken en andere momenten inzetten. Je hoeft niet elke keer weer een nieuw formulier in te vullen. 1x per 4-6 maanden werkt voldoende. Het werken met het scenario onderzoek is exemplarisch.